

BERNÁDY EMLÉKIRATA

Mielőtt e Marosvásárhelyt megjelent kis füzetet ismertetném és méltatnám, fel kell hívnom az olvasó figyelmét a Zord Idő 11. számában megjelent Bernády-cikkre. Sok hiányossága mellett is fel kellett tűnnie egy különösen kirívó hiányosságnak: a cikk egy szóval sem emlékezett meg Bernády röpiratának irodalmiságáról és nem méltatta azt történetpolitikai szempontból sem. Szándékkal történt. Bernády egyéniségét és *igazságait* kívántam bemutatni, e feladathoz míg egyrészt fölösleges volt az irodalmi méltatás, – másrészt sok olvasóban jobban visszatetszést keltett volna, ha a vitatkozást ilyen, nekem otthonos, neki járatlan térre terelem.

A most megjelent *Emlékirat* – az más.

Írásművének legelső oldalán bejelenti Bernády, hogy nem megbízásból, annál kevésbé valamely közület, avagy éppen a magyarság nevében beszél. Lelkiismerete parancsszavának engedve, egyedül a maga nevében szól Románia miniszterelnökéhez és hívja fel figyelmét: a magyarság helyzetét tűrhetetlenné tevő állapotokra. Egy magánember fogott tollat, és betűkbe öntötte a maga és mások sérelmeit. Írását nyomdába is adta, s most itt van előttünk az *Emlékirat*: seregszemléje az új állami berendezkedés atrocitásainak, és orvoslaskérés a sérelmek ellen. Ilyen nemű írásnak súlyt adhat: vagy a panasztevő politikai egyénisége, vagy az írás belső értéke. Bernády politikai egyéniségéről múltkori cikkünkben mondtuk el a mondanivalónkat. Írásának belső értékeit tesszük mérlegre most.

*

Multatuli neve jut eszembe, a meggyőződés hevétől égő szavak, amelyekkel a holland kamarában elzokogta az elnyomott jávaiak fájdalmát... és nagyon-nagyon haragszom Bernády Györgyre, hogy ennek a cikknek megszületésére alkalmat adott. Kérem, a politikai irodalomnak vannak tradíciói, és a sérelmi politika irodalmának – különösen a mi hazánkban – ugyancsak tiszteletreméltó emlékei vannak. Hogy az *Emlékirat* szerzőjének ilyenekről tudomása nincsen, az megmagyarázza talán a merészségét, mellyel tollat fogott, de meg nem mentheti a legszigorúbb ítélettől írásművét magát.

Bernády írásából hiányzik a meggyőződés.

Honnan tudom?

Onnan tudom, hogy mikor olvastam, fél szemmel egy piquet-partinak kibiceltem, és – Herkulesre! – a piquet-párti jobban érdekelt. Pedig hiszen távol nem csillagzatokról, nem elvont tudományos témáról szól az *Emlékirat*, hanem magunkról, a mi bőrünkéről, a mi sérelmeinkről. És nem szólt hozzám mégsem, egy idegem se rezdült, egy izmom se moccant.

Mikor letettem, elképzeltem, hogy igazi, meggyőződéses embertollából milyen lett volna az *Emlékirat*.

Lélegzetfójtó vádirat, melynek betűire tapad a szem, eltűnik a világ, el az élet, csak ketten maradunk: én s az írás. Az írás, mely él, s mely öl, s mit ott fejez be egyáltalában – útkeresztelésnél vagy vassínek között –, ha ki első sorát olvasni ott kezdte meg. És az utolsó lapján be nem fejeződik, igazi élete ott kezdődik. Ott, ahol bennem folytatódik. Bennem és Tebenned...

Négy ász az tizennégy tercmajor az tizenhét – mondta a fiatal ügyvéd, én ebben a percben fejeztem be az *Emlékiratot*, s azontúl minden figyelmemet a piquet-partinak szentelém.

*

Szorosan e tárgyra nem tartozik, azért csak mellékesen említem, hogy mennyire elhalványul nálunk a fórum tisztelete. Piaci nyelv és cselédszobai zsargon a fórumra merészkednek, meghallgatást pretendálnak és közhelyek gázfelhőivel borítják pallérozottabb ellenfeleiket. Sokszor, tragikusan sokszor győztesek maradnak. (Nincs nehezebb küzdelem, mint a közhellyel való.) De ha nem győznek is, – valamit elérnek: a hivatott számára is élhetetlenné teszik a levegőt. Unottá, süketté teszik a közleket, érzéketlenné az eleven írás, az eleven hang iránt. Napisajtónkat e téren súlyos vád terheli. Hasábjain szóhoz juthatott minden írástudatlan, minden írástiszteletlen! Itt az eredmény. Íme, tollat ragad minden készületlen, s minden szószátyár szónoki pózba áll. Mérhetetlen a kára a köznek, melyet minden mérték sutba-dobásával szenvedett. Jöttek a féltehetségek s a háromnegyedazok, lettek vezérek, s vezettek bajba, romlásba, s mit tudták ők, hová...

Haj, gyönyörű kortesszónokok, megyei fecsegők, s ti dadogói a tisztelt Háznak – gondoltatok-e rá, hogy jöhet idő, mikor visszasírjuk a *magyar szó elherdált hatalmát!*?

*

Ad rem! Itt is csak azt mondhatom, amit röpiratáról a vonatkozó helyen. Bernádynak mindenben igaza van. Ahogy velünk bántak, az nem volt szép. Ok nélkül izgattak, sértegettek. Inzultáltak, internáltak, lakásból kidobtak, cégtáblát levertek, szobrot döntöttek, utcát kereszteltek – mind igaz. De nem gondolja Bernády, hogy a magyarság ezt *ékesebben már megmondta*, összeszorított fogával, német nyelvével, szótlán ajakával?...

Legény és író legyen a talpán, aki ezt a némaságot túlkiáltani tudja.

*

Az emlékirat végén: az obligát emlékeztetés, hogy magyar és román egyként árva nép, szláv tenger csapdosta szigetek, értsük hát meg egymást... Ha már nyomatékosan kívánta művét befejezni, – ezt mondhatta volna:

– Miniszterelnök úr! Románia kormánya öngyilkos politikát folytat, ha a nemzetiségek viszályát szítja, ahelyett, hogy minden tehetséggel oltaná. A nagyhatalmak kelet-európai szükségességnek láttak egy erős Nagy-Romániát. Egy konszolidált, minden polgára minden erejét hasznos munkába befogni tudó erős államiságot. A nagyhatalmak csak a keretet adhatták meg. *Erőssé* Önöknek kell tenniök. Ha *nem* teszik, ha *így* teszik, ha belső viszályban elvéreztetik, – Románia kormánya jól vigyázzon, mert csalódás éri a nagyhatalmakat.

Zord Idők, 1920. 12. szám.